

Recensent: H.J.Lammers

Bert van Schagen: **‘Een eigen plek’** Naar een cliëntgestuurd initiatief. Ontwikkeling en begeleiding. Geschreven in opdracht van het bestuur van de stichting Oecumenisch Kerk- en Buurtwerk (OKB) Uitgeverij Tobi Vroegh, Amsterdam 2011. ISBN: 978-90-78761-26-6 (Geestelijke Gezondheidszorg/AG/1) Zie ook: www.tobivroegh.nl

Soort boek / Ziekte / Stijl: (*kaft*) “In *Een eigen plek* wordt nauwlettend de ontwikkeling beschreven van een eigen ontmoetingsgelegenheid van, voor en door (ex-) psychiatrische cliënten. Vanaf het allereerste begin, als er van de inbreng van cliënten nog geen sprake is, tot 15 jaar verder, als er met recht gesproken kan worden van een cliëntgestuurd project.” Boek van 107 pagina’s.

Over de schrijver (*kaft*) “Bart van Schagen (1946) was aanvankelijk werkzaam in het bedrijfsleven en daarna in de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Hij studeerde aan de Sociale Academie in Amsterdam. Na zijn theologiestudie werd hij aangesteld als kerkelijk opbouwwerker. In 1995 kwam hij in dienst van het OKB (Oecumenisch Kerk- en Buurtwerk) in Amsterdam Oost. In dienstverband begeleidde hij de ontwikkelingen die in 2003 leidden tot de oprichting van de Stichting Toeloop Regio Oost (Troost), die nu verantwoordelijk is voor de eigen ontmoetingsgelegenheid in Amsterdam Oost”. Bert woont in Haarlem en is sinds 2011 met pensioen.

Boekbespreking: Het onderwerp is in twee boeken onderverdeeld en wordt beschreven als een reis.

Boek I “De reis naar een eigen plek”.

Vanuit zijn werkzaamheid als opbouwwerker heeft de schrijver geprobeerd om voor (ex) GGz-cliënten een “vaarroute” te vinden die het meest recht doet aan hun wensen en verlangens om als volwaardig mens door de maatschappij erkend te worden en mee te kunnen doen. Dit houdt in om de mogelijkheid te hebben initiatieven te ontwikkelen op eigen kracht, zonder bemoeienis, anders dan advisering, van professionele hulpverleners.

Als in een “logboek” volgt een minutieuze beschrijving van de ontwikkeling van initiatief tot realisatie van, uiteindelijk, een door (ex)GGz-cliënten, samen met buurtbewoners te runnen inloopcentrum: de stichting T(oeloop)R(egio) OOST.

De persoonlijke ervaringen en beschouwingen van de schrijver zijn als “dagboeknotities”, als cursief gedrukte alinea’s in de tekst van het “logboek” opgenomen.

Boek II “Reflecties”.

In dit boek behandelt de schrijver het project om, in samenwerking met collega’s, (ex) GGz-cliënten en buurtgenoten bij hun initiatieven te ondersteunen. Hieraan werd de naam “Sociale Broedplaats” gegeven, later genoemd “methodiek”.

Er worden drie manieren van ondersteuning onderkend: zorg, welzijn, empowerment. Bij zorg ligt de verantwoordelijkheid en het initiatief tot acties bij de professionele zorgverleners op basis van intensieve contacten met de doelgroep. Bij welzijn wordt geleidelijk op steeds meer onderdelen de verantwoordelijkheid voor beleidsontwikkeling en –uitvoering overgedragen

aan cliënten en buurtbewoners, daarbij intensief geadviseerd door professionals die geleidelijk de betreffende werkzaamheden hebben overgedragen. Bij empowerment tenslotte komt de gehele verantwoordelijkheid te liggen bij de belanghebbenden. Uiteraard blijft advisering mogelijk en is er, uiteraard, het gebruikelijke maatschappelijk toezicht.

De voortgang van het project werd constant getoetst op de begrippen participatie (actieve deelname van alle deelnemers : cliënten, buurtbewoners, professionals), presentie (het aanwezig zijn niet alleen voor jezelf, maar ook voor iedere andere deelnemer – de integratie van (ex) GGz-clieñten in de buurtgemeenschap!-), spiritualiteit (de wijze waarop de gang van zaken wordt beleefd). Het betreft een initiatief in één bepaalde buurt in Amsterdam Oost, dus een zeer beperkt gebied met een relatief klein aantal bewoners, echter met een reeds lang bestaand en goed functionerend algemeen buurtwerk, o.a. een buurthuis. Naast de tijd en overredingkracht welke nodig was om de vele op het gebied van GGz werkzame professionals en hun organisaties in de zorgverlening en allerlei overheidsinstanties te leren met cliëntenparticipatie om te gaan, was de grote uitdaging het vinden en begeleiden van vrijwilligers die tijd hebben en bereid en capabel zijn voor uitvoerende taken: gastheer/vrouw, catering, boekhouding, contacten met derden (subsidiering!), fondswerving. Deze problematiek, het moeten ontberen van een (parttime) professionele kracht en het voortdurende gebrek aan financiële middelen, heeft er uiteindelijk toe geleid dat de stichting zich voor het runnen van de dagelijkse zaken als autonome, cliëntgestuurde organisatie aangesloten heeft bij de Stichting Cliëntgestuurde Initiatieven en Projecten van de GGz .

Wat viel op:

De duidelijke, systematische beschrijving van de methodiek (Boek II) die tevens illustratief is vastgelegd in als bijlagen toegevoegde heldere, overzichtelijke diagrammen.

De diepgaande analyse van de voortgang en de resultaten van het project,, intern en maatschappelijk.

De praktische, nuttige, op ervaring (Boek I) gestoelde aanbevelingen.

Dit alles maakt dit boek tot een aanbevelenswaardige handleiding voor al diegenen die betrokken zijn bij projecten op het gebied van zorgverlening.

Citaten:

(Pag. 84): “Bij dit concept (*zie Boek II*) ligt de nadruk enerzijds op de mens als een sociaal (in plaats van autonoom) individu, anderzijds op het collectief dat wordt aangemoedigd om als collectief nu een begin te maken met een betere samenwerking. Zelf doen, zoals stichting Troost dat onderneemt, is te formuleren als een utopische strategie. Hierbij gaat het om een aanpak van onderaf, die gebaseerd is op de gedachte dat cliënten niet tevreden zijn met de bestaande situatie, zichzelf en hun omgeving kunnen veranderen door hun idealen –nu al- in het dagelijks leven vorm te geven. Bestaande machtsstructuren worden hierbij genegeerd. Het geloof ‘dat het anders kan’ leeft sterk.”

(Pag. 87): “Met het begrip cliëntgestuurd wordt in het algemeen bedoeld dat een project wordt gerund door cliënten. Maar in hoeverre? En op welk niveau?. (- -). De ontwikkeling van de cliëntparticipatie en de ondersteuning

van het OKB laat een dubbele omslag zien. Bij het OKB van zorg naar ondersteuning. Bij de cliënten van meedoen naar algehele verantwoordelijkheid.”